zaključni slovesnosti v Beogradu smo vsi udeleženci prejeli spričevala o udeležbi na seminarju in skromen knjižni dar. Zaradi smrti profesorja Nedića je bilo slovo tiho in zadržano.

Primerjava seminarjev:

Oba seminarja imata svoje dobre in slabe strani. Če si najprej ogledamo Dubrovnik: Mislim, da je dvoje predavanj na dan odločno preveč — posebej za vroči julij. Bolje bi bilo, da bi dvoje predavanj teklo istočasno in bi se vsak odločal za eno — po svojih nagnjenjih. Lektorati so dobri, prav tako AV tečaja, ki sta najboljša možnost za učenje začetnikov. Menim, da bi Šola lahko organizirala tudi kakšen skupni ogled folklore ali koncerta in ne bi bilo to prepuščeno iniciativi posameznikov. Srbski seminar sicer opozarja, da ni namenjen začetnikom, vendar so štipendije podeljene tudi njim. Zanje je preslabo poskrbljeno. Način organiziranja predavanj pa je zelo dober.

Ekskurzija je naporna, hkrati pa kulturnoumetnostno usmerjena. Seminaristi so izrazili željo, da bi si ogledali tudi kakšno tovarno, kombinat.

Na koncu še majhen predlog. Seminarjev se udeležujejo več ali manj seminaristi iz tujih držav, med jugoslovanskimi fakultetami pa, kolikor mi je znano, ne obstaja nobena konvencija o izmenjavi študentov. Mislim, da bi bilo tudi za slovenske študente-srbokroatiste zelo koristno srečanje z beograjskimi ali zagrebškimi, kot tudi za beograjske, zagrebške ali skopske slovenciste, da pridejo v Slovenijo.

Ivanka Koželj
Kamnik

Spomini

NEKAJ SPOMINOV NA PROFESORJA KOBLARJA

Najbolj zgodnji segajo v leta pred zadnjo svetovno vojno. Študentsko društvo Zarja je poleti 1939 priredilo v Bohinju svoj kulturno socialni teden. Vsak dan znova smo iz skednjev v Stari Fužini, kjer smo prenočevali, hodili na trato ob cerkvi sv. Janeza in poslušali predavanja znanih kulturnih delavcev. Med njimi je bil tudi prof. Francè Koblar, ki je tisto jesen praznoval svojo 50-letnico. Predaval je stoje, oblečen slovesno črno, z metuljčkom pod vratom, in se z rokami opiral na mizo, ki smo si jo študentje sposodili bogve kje. Z vzravnano glavo, visokim čelom, nekoliko priprtimi očmi in odločno zarezanimi ustnicami je obravnaval perečo temo »Oseba in kultura«. Tista leta so bila nabita z duhovnim pritiskom in vojnimi grožnjami, spričo napredujočih totalitarnih sistemov so bili v nevarnosti oseba, kultura, narod in država. Koblar je svoje misli razvijal v obliki bipolarnih pojmov: povedal je, da resnično kulturo vse bolj ogroža porabniška civilizacija, ustvarjalno osebnost izenačujoča poprečnost, svobodo, zaupanje, strpnost in človečnost pa razni oblastni in nasilni totalitarizmi. Že tedaj je torej nedvoumno in javno izpovedal svojo zavzetost za kulturo kakor tudi nazorsko širino in politično demokratičnost. Njegova načela smo mladi poslušalci navdušeno sprejemali kot tista, ki nas obvezujejo za vse življenje.

Prva leta po osvoboditvi sva se nekajkrat srečala tudi na sprehodih v Tivoliju. Tako sva se v pozni jeseni 1949 našla v kostanjevem drevoredu, ki vodi k Cankarjevim brezam. Beseda je morala nanesti na Železnike in Koblarjeve vidnejše rojake: na pesnika Jerneja Levičnika, sociologa Antona Dermoto in planinca Janka Mlakarja. V zvezi s čebeličarjem Levičnikom me je dr. Koblar opozoril, da ni pisal samo krajše pesmi za almanah, temveč tudi spadal med tiste, ki so poskušali Slovencem dati ep. Napisal je namreč 9800 verzov in 15 spevov obsegajočo pripovedno pesnitev »Katoliška cerkev«. Delo je nastalo pod vplivom Danteja, Miltona in Klopstocka, je vsiljivo apologetičnega značaja in tudi jezikovno dokaj nebogljeno. V njem med drugim nastopajo avtorjeva mati, Čop in Smolnikar. Levičnikovi družbeni nazori so predmarčno konservativni. Slog pesnitve je bolj klasicističen in baročen kakor ro-

mantičen. Delo razodeva precejšnjo avtorjevo izobrazbo, a malo pesniške nadarjenosti. Zaradi omenjenih napak je tudi ostalo v rokopisu. Profesor mi je obljubil odtis svoje obširne razprave o tem in mi ga s posvetilom kmalu nato tudi poslal.

Naslednje leto spomladi smo v tedanjih klubskih prostorih Društva slovenskih književnikov v Mayerjevi hiši blizu tromostovja praznovali 70-letnico prof. Franceta Kidriča. Ko je prišlo do nagovorov na slavljenca, je vstal tudi dr. Koblar in med drugim ponosno izjavil tole: »Rojen sem bil v izrazito proletarski družini. Moj oče in mati sta kot žebljarja garala v vigenjcih. Tudi sam sem se vadil vihteti kladivo, da bi jima po potrebi pomagal. Moja mlada leta so potekala v revščini, pomanjkanju in odrekanju. Tako bi mogel po svojem socialnem izvoru in trdi mladosti danes biti marksist. Družinska vzgoja me je nazorsko, kakor veste, usmerila drugam. Toda vcepila mi je prav tako, kakor da sem postal marksist, živ občutek za socialne krivice in proletarski ponos.« Ta Koblarjeva izjava mi je ostala do danes v zavesti; že tedaj sem jo razumel in tudi danes jo razumem tako, da je hotel z njo poudariti: Čutim se organski in enakopraven člen nove družbe in želim, da me tudi drugi nimajo v njej za tujka.

V Slavističnem društvu smo dobro vedeli, da je stalno in preko mere vprežen v pedagoško in organizacijsko delo na akademiji za igralsko umetnost in pri Slovenski matici ter da si nalaga vedno novih dolžnosti na področju slovstvenozgodovinskih raziskav in urejanja pesnikov in pisateljev. Zlepa si ga nismo upali nadlegovati za predavanje v društvu; zato smo bili toliko bolj srečni, ko smo končno dobili njegov pristanek. Šlo je za zborovanje v Dolenjskih Toplicah jeseni 1959, na katerem naj bi predaval o osebnosti in umetnosti Dragotina Ketteja. Profesor si predavanja ni utegnil napisati, govoril je povsem prosto, a kljub temu do kraja zbrano, tehtno, intimno in sugestivno. Mladi poet je tako rekoč zaživel pred nami s svojim življenjskim zdravjem, igrivim humorjem, duhovno globino in harmonijo, izrazno naturnostjo in oblikovno sproščenostjo. Kakor je v svojem čudovitem govoru na Žalah povedal tudi prof. Slodnjak, smo navzoči to Koblarjevo predavanje občutili kot neposredno, celovito in enkratno podoživetje Ketteja. Če se ne motim, je neka tovarišica predavanje stenografirala, toda profesor z njenim zapisom in obenem s svojim predavanjem ni bil zadovoljen in nam ga ni dovolil objaviti.

Takrat je bil že nared in oddan rokopis monografije o Simonu Gregorčiču. Nastala je na temelju dobrega poznavanja celotnega pesnikovega opusa, t. j. izvirnih pesmi, prevodov in pisem, saj je Koblar v začetku petdesetih let uredil štiri knjige Zbranega dela. A tudi po vestni preučitvi in uporabi vseh dosegljivih virov in pričevanj o človeku in dobi, kar je razvidno iz obilnih dopolnil in gradiva. Avtor monografije nazorno podaja podobo takratnih političnih razmer na Goriškem, nato pa vzporedno s pesnikovim življenjem razčlenjuje tematiko in idejnost, a tudi slog, verz in obliko njegovih pesmi. Vsi smo nestrpno pričakovali izid te slovstvene monografije, saj so dela te vrste redka, toda ni in ni je bilo v javnost. V tistem času se je prof. Koblar ob najinih srečanjih na ljubljanskih ulicah pogosto sam od sebe ustavil in mi bridko tožil, kako njegov rokopis ponižujoče roma iz rok v roke, od strokovnjakov do laikov, nekdo od cenzorjev da je celó na rob besedila delal rdeče črte. Od avtorja monografije so želeli, da Gregorčiča priredi ustrezno »potrebam« novega časa; posebno pa jih je motila Koblarjeva ugotovitev, da je Mahničeva dogmatično neživljenjska in zato krivična kritika pesnika grenila in zavirala, da pa je njegova ustvarjalna moč po prvi knjigi tudi sicer, sama po sebi, začela pojemati. Koblar je bil pripravljen določena mesta prestilizirati in rokopis stvarno dopolniti, nikakor pa ni hotel privoliti v spreminjanje objektivne zgodovinske resnice o pesniku. Zadevo so zavlačevali polni dve leti, ki sta za avtorja pomenili čas neznosnega trpljenja in mu dokončno vzeli voljo, da bi napisal še monografiji o Stritarju in Ketteju, za kateri je že zbiral gradivo; nazadnje so ga s svojim postopanjem prisilili, da je proti svoji volji sprejel ponudbo druge založbe. Ob profesorjevih tožbah nisem mogel verjeti, da so si tako upali ravnati s priznanim in spoštovanim znanstvenikom, sodelavcem Osvobodilne fronte in končno — 70-letnikom.

Koblarjevo 80-letnico je Slavistično društvo hkrati s Slodnjakovo 70-letnico proslavilo v prostorih kluba poslancev. Kot takratni društveni predsednik sem v kratkem nago-

voru poskusil označiti delo in pomen obeh jubilantov. Ko je prof. Koblar sprejel Miheličevo grafiko in šopek cvetja, je v odgovoru na moje besede dejal, da počastitve SD nikakor ni zaslužil. Prvič, ker organizacijsko ni v društvu nikdar delal, drugič, ker tudi z opravljenim znanstvenim delom nikakor ni zadovoljen. Ta avtokritičnost je marsikoga od navzočih presenetila, saj se ni ujemala z objektivno resnico o vrednosti njegovega dela, pa tudi ne s Koblarjevim zunanjim videzom, ki je razodeval samozavest. Toda njegove besede samokritike so bile vselej iskrene: ko je pisal drugo knjigo »Slovenske dramatike« in so delo prekinjale razne zdravstvene ovire, poškodbe in nerazpoloženja, mi je večkrat potožil, da mu je hudo, ker mu določene partije niso dovolj uspele in ker knjiga ne bo pravočasno v javnosti.

Kot urednik Zbranega dela Otona Župančiča sem si že doslej nabral najrazličnejših vtisov in skušenj o ljudeh, ki hranijo njegove rokopise, bodisi pesmi ali pisma. Nekateri ostajajo gluhi na večkratne javne pozive in osebne prošnje, drugi razodenejo, brž ko utegnejo, svojo kulturno zavest in dobro voljo. Prof. Koblar mi je sam prišel naproti: »Doma v Železnikih sem komaj otel pogube Župančičeva pisma Dermoti. Bila so v rokah ljudi, ki se niso zavedali njihove vrednosti. Sedem jih je in so slovstveno dokaj pomembna.« Ko sem jih prepisoval, sem spoznal, da datirajo iz časa, ko je pesnik s satirami in epigrami sodeloval pri »Naših zapiskih«. Zanimiva so predvsem zato, ker pojasnjujejo doslej neznano ozadje epigrama »Hlapec Jernej in njegova pravica«, navajajo razvojno vrsto variant zanj in osvetljujejo pesnikovo razmerje do J. Ev. Kreka. Prav tako me je tudi profesorjeva hči Anika nenaprošena obvestila, da je pri pregledovanju zapuščine Ivana Jagra, ki je prispela od vdove iz Amerike kot darilo za SAZU, naletela na več Župančičevih dunajskih dopisnic arhitektu in na več arhitektovih osnutkov za Župančičeve in Cankarjeve prve knjige.

Najbolj strnjeno pa sem mogel z drugimi tovariši vred opazovati in občudovati prof. Koblarja v zadnjih letih kot odbornik Slovenske matice na sejah literarnega odseka in upravnega odbora. Ta ustanova mu je resnično prirasla k srcu, spremljal je vsako njeno knjigo od rokopisa do izida, bedel je nad vsakoletnim programom in finančnimi sredstvi, sam zavzet z delom, je hvaležno sprejemal tudi naše pobude in očetovstvo skrbel za uslužbence. Prizadeval si je, da bi Matica obdržala značaj vsenarodne kulturne ustanove in kvalitetno raven svojih izdaj, ter poudarjal, da ji v primeri z drugimi založbami ne gre za trgovske uspehe in dobičke. Jezil se je, predvsem pa je trpel, kadar so nas avtorji z obljubami in odlaganji vlekli za nos, ali oddajali jezikovno in pravopisno malomarne rokopise, ali v svojih delih razodevali sodobni panseksualizem in neresno razmerje do življenja, odklanjal pa je tudi sicer koristne, a preveč širokopotezne edicije, ki bi Matico pripeljale v finančne zagate. Odborniki smo se ob svojem predsedniku počutili kot družina pod modrim vodstvom in ob toplem ognjišču. To razmerje in počutje se je posebno izrazilo na intimni slovesnosti, ki smo mu jo priredili ob njegovi 85-letnici, dober mesec pred nepričakovano smrtjo. Ko so se vrstile besede hvaležnosti in občudovanja in smo mu poklonili akvarel Dore Plestenjakove, ki ponazarja njegove Železnike, je bil očitno srečen in ganjen. Tedaj je spet, in sicer v značilnem tehtnem in klenem slogu, spregovoril o svojem trpkem otroštvu in mladosti ter samokritično označil svoje delo, da nas je vse prevzelo. Žal mi je bilo in mi je še danes, da nismo vsega večera ali vsaj njegovih besed na skrivaj posneli na magnetofonski trak.

Spričo svoje nazorske širine in znanstvene resnicoljubnosti pa tudi človeške značajnosti in delavnosti je bil prof. Koblar deležen vsesplošnega spoštovanja; tisti, ki smo imeli čast z njim kakorkoli sodelovati, pa smo ga imeli še posebej iz srca radi. Odslej ga ne bomo več srečavali na ulici ne sodelovali z njim na sejah, toda njegova pokončna drža, poduhovljeni obraz, preudarna beseda, srčna dobrota in topel stisk roke bodo živeli v nas tudi poslej, njegova znanstvena dela — monografije, študije, razprave, članki, komentarji in kritike — ter neprecenljivo organizacijsko delo pa so postali trajna sestavina slovenske kulturne zakladnice. Ločitev od človeka, čigar osebnost je bila do kraja skladna in žlahtna in ki mu je bilo dano skoraj v celoti izpolniti življenjsko poslanstvo, je na srečo nekoliko manj težka, kakor je sicer zadnje slovo med ljudmi.

Jože Mahnič
II. gimnazija v Ljubljani